

Guia docent de l'assignatura "Biologia de sistemes"

2011/2012

Codi: 101950

Crèdits ECTS: 6

Titulació	Pla	Tipus	Curs	Semestre
2500890 Genètica	833 Graduat en Genètica	OB	3	2

Contacte

Nom : Joan Albiol Sala

Email : Joan.Albiol@uab.cat

Utilització d'idiomes

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Algunes grup íntegre en anglès: No

Algunes grup íntegre en català: Sí

Algunes grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Conceptes fonamentals d'àlgebra i càlcul diferencial.

Llegir textos científics en anglès.

Ser capaç d'utilitzar a nivell d'usuari les eines informàtiques bàsiques

Els coneixements de programació són de gran utilitat.

Objectius i contextualització

La Biologia de sistemes es una nova aproximació als problemes de la biologia que es diferencia més pels seus mètodes i la seva filosofia que no pas pel que estudia. Així l'enfoc de sistemes no intenta entendre els sistemes biològics mitjançant la descomposició d'aquests en parts i l'estudi d'aquestes individualment. L'aproximació de sistemes entén els sistemes biològics d'una forma no reduccionista que es centra en les xarxes d'interacció entre les parts i la dinàmica que en resulta.

Històricament la biologia de sistemes apareix com a resposta a la gran acumulació de dades de la genòmica, proteòmica i al creixement exponencial de la capacitat de càlcul dels ordinadors que permeten analitzar, interpretar i anar més enllà d'aquestes -òmiques.

El primer objectiu del curs és que els estudiants entenguin què és la biologia de sistemes i quin ha estat el seu origen. Aquest curs comença introduint el canvi conceptual i de perspectiva que implica la biologia de sistemes i la seva rellevància per a la biologia del futur. També s'expliquen les circumstàncies històriques que han permès i motivat l'aparició de la biologia de sistemes. Així també s'explica la diversitat d'enfocs dins del camp, especialment en relació als enfoc panomícistes centrats en la recollida i anàlisi de dades (continuació i extensió dels enfoc -òmics de la bioinformàtica) i els enfoc dinamicistes centrats en la comprensió de processos biològics mitjançant la simulació.

La segona part del curs introdueix els alumnes als mètodes utilitzats per aquests dos enfoc: Per un costat als mètodes numèrics de simulació més utilitzats en l'enfoc dinamicista i per l'altre als mètodes estadístics de "data-mining" més utilitzats en els enfoc panomícistes. L'objectiu és que els estudiants coneguin i puguin utilitzar les tècniques més bàsiques i freqüents de la biologia de sistemes actuals.

La tercera part dels curs aplica els coneixements adquirits a la segona part als tres grups de subsistemes mes

estudiats actualment com són les xarxes metabòliques, els circuits genètics i les xarxes de transducció de senyal. La dinàmica d'aquests subsistemes ja deixa entreveure les característiques principals que tindran sistemes més complexes formats per interacció dels anteriors.

La quarta part del curs aplica aquestes aproximacions de sistema a un conjunt general i representatiu de temes en biologia. L'objectiu és entendre com els mètodes i la nova percepció conceptual de la biologia de sistemes s'aplica a temes importants en biologia. Amb això es pretén, per un costat, que els estudiants acabin d'assimilar a la pràctica els coneixements adquirits en les altres parts del curs i per l'altre aprofundir, des de l'angle de la biologia de sistemes, en aquests temes.

El temari presenta la matèria de forma gradual, avançant des dels conceptes i coneixements bàsics cap a la descripció de sistemes de complexitat creixent de manera que l'alumne pugui comprendre la necessitat del l'estudi dels sistemes com un tot integrat.

En conjunt l'objectiu general és que l'alumne adquireixi la perspectiva general sistèmica de la biologia del segle XXI.

Competències i resultats d'aprenentatge

1489:E05 - Conèixer i interpretar les bases metabòliques i fisiològiques dels organismes.

1489:E05.14 - Descriure l'anàlisi del control metabòlic.

1489:E15 - Conèixer i aplicar les eines "òmiques" de la genòmica, la transcriptòmica i la proteòmica.

1489:E15.01 - Utilitzar les tècniques, les eines i les metodologies que permeten descriure, analitzar i interpretar les enormes quantitats de dades produïdes per les tecnologies de gran rendiment.

1489:E24 - Percebre la importància estratègica, industrial i econòmica de la genètica i de la genòmica en les ciències de la vida, la salut i la societat.

1489:E24.03 - Argumentar la transcendència dels avenços en la generació i interpretació de dades a escala genòmica per a la comprensió i la manipulació tecnològica dels organismes.

1489:T01 - Tenir capacitat d'anàlisi i de síntesi.

1489:T01.00 - Tenir capacitat d'anàlisi i de síntesi.

1489:T02 - Aplicar el mètode científic a la resolució de problemes.

1489:T02.00 - Aplicar el mètode científic a la resolució de problemes.

1489:T03 - Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica o recursos informàtics o d'Internet en l'àmbit d'estudi, en les llengües pròpies i en anglès.

1489:T03.00 - Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica o recursos informàtics o d'Internet en l'àmbit d'estudi, en les llengües pròpies i en anglès.

1489:T04 - Dissenyar experiments i interpretar-ne els resultats.

1489:T04.00 - Dissenyar experiments i interpretar-ne els resultats.

1489:T10 - Raonar críticament.

1489:T10.00 - Raonar críticament.

1489:T11 - Aplicar els coneixements teòrics a la pràctica.

1489:T11.00 - Aplicar els coneixements teòrics a la pràctica.

1489:T13 - Desenvolupar l'aprenentatge autònom.

1489:T13.00 - Desenvolupar l'aprenentatge autònom.

Continguts

1.- Introducció i definicions

1.1 Visió sistèmica i perspectiva general

1.2 Característiques generals. Emergència i robustesa.

2.- Estudi i descripció de sistemes

- 2.1 Aproximacions top-down vs bottom-up
- 2.2 Escales temporals
- 2.2 Descripció determinista vs. estocàstica
- 2.3 Estat estacionari vs. dinàmic
- 2.4 Revisió de conceptes matemàtics fonamentals
- 2.5 Mètodes de simulació i programari
- 2.6 Determinació de paràmetres
- 2.7 Cinètica i estructura
- 2.8 Introducció a la dinàmica de sistemes

3. Xarxes i sistemes biològics

- 3.1 Xarxes metabòliques i control metabòlic
- 3.2 Xarxes i circuits genètics
- 3.3 Xarxes de transducció de senyal

4 Àmbits d'aplicació de la Biologia de sistemes

- 4.1 Models cel·lulars. El genoma mínim.
- 4.2 Enginyeria metabòlica
- 4.3 Biologia sintètica
- 4.4 Optimització i evolució
- 4.5 Fenòmica
- 4.6 Immunologia, enfermetat i epidemiologia
- 4.7 Fisiologia animal
- 4.8 Estudi de la cognició

Metodologia

La metodologia docent que s'emprarà durant tot el procés d'aprenentatge es basa fonamentalment en el treball de l'estudiant, i serà el professor l'encarregat d'ajudar-lo tant pel que fa a l'adquisició i interpretació de la informació relacionada amb l'assignatura com en la direcció del seu treball. L'alumne recollirà les evidències del seu aprenentatge en la carpeta de l'estudiant tal com es resumeix a l'apartat d'avaluació. Dins aquest context i d'acord amb els objectius docents de l'assignatura, les activitats formatives que es durà a terme es poden distribuir en classes de teoria, resolució de problemes, practiques amb ordinadors i sessions de tutoria.

Classes de teoria: Serveixen per a proporcionar a l'alumne els elements conceptuals bàsics i la informació mínima necessària per a que pugui després desenvolupar un aprenentatge autònom. S'utilitzaran recursos informàtiques (presentacions ppt o odt) que estaran a disposició de l'alumne al Campus Virtual.

Seminaris i problemes: Les sessions de seminaris i problemes es realitzaran en grups reduïts (màx. 30 alumnes). Es resoldran problemes que s'hauran lliurat prèviament, que ajudaran a aprendre a raonar i aplicar

els coneixements adquirits. En aquestes sessions els estudiants podran explicar als seus companys el procés que han seguit per arribar a la solució i les dificultats trobades pel camí de manera que la seva experiència serveixi per als seus companys. Els seminaris es dedicaran a la presentació i discussió de temes escollits en base a articles científics o a xerrades d'experts externs.

Pràctiques d'ordinador: Part de les competències de l'assignatura s'adquiriran a per mitjà de pràctiques a l'ordinador. Formalment la part presencial de les pràctiques d'ordinador s'inclou a l'apartat de Biologia de Sistemes en l'assignatura de Laboratori Integrat, i per tant seran avaluades per separat. Però de fet són un complement necessari per a les competències d'aquesta assignatura. A banda dels coneixements bàsics adquirits al laboratori integrat s'assumeix que l'alumne practicarà de forma individual aquestes competències a l'ordinador. En general les pràctiques inclouran exercicis d'ús de programari i bases de dades específiques de cadascun dels temes. Aquests exercicis permetran, pel costat panormicista, de familiaritzar-se amb el tipus de dades i models existents on-line per cada tema i amb la seva manipulació. Per als temes més dinàmics es realitzaran exercicis de simulació en base a programari existent (i de lliure accés) o implementat pels estudiants. També s'assignarà a petits grups d'alumnes (3-4) un treball de simulació de models clàssics de xarxes genètiques, metabòliques, cel·lulars o neuronals. En aquests els alumnes hauran de respondre a preguntes concretes sobre la dinàmica dels models i explicar els procediments i les decisions preses per trobar la solució.

Tutories: Es realitzaran tutories individuals a petició dels alumnes. També es podran realitzar fins a 3 tutories d'aula amb grups de fins a 30 alumnes si així s'acorda amb els estudiants cara als exàmens. L'objectiu d'aquestes sessions serà el de resoldre dubtes, repassar conceptes bàsics i orientar sobre les fonts d'informació consultades.

Activitats formatives

Activitat	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals amb suport de TIC	30	1,2	1489:E05.14 , 1489:E24.03 , 1489:T01.00 , 1489:T04.00 , 1489:T10.00 , 1489:T02.00
Seminaris i resolució de problemes	15	0,6	1489:E05.14 , 1489:T10.00 , 1489:T13.00 , 1489:T11.00 , 1489:T04.00 , 1489:E15.01 , 1489:T01.00 , 1489:T02.00 , 1489:T03.00 , 1489:E24.03
Tipus: Supervisades			
Tutoria de suport al treball individual i en grup	4	0,16	1489:T01.00 , 1489:T03.00 , 1489:T02.00 , 1489:T04.00 , 1489:T11.00 , 1489:T13.00 , 1489:T10.00
Tipus: Autònomes			
Activitat autònoma de preparació de la carpeta d'aprenentatge consulta de bibliografia, estudi, realització de esquemes i resums	42	1,68	1489:E05.14 , 1489:E24.03 , 1489:T02.00 , 1489:T04.00 , 1489:T11.00 , 1489:T13.00 , 1489:T10.00 , 1489:T03.00 , 1489:T01.00 , 1489:E15.01
Lectures o estudi de casos	8	0,32	1489:E05.14 , 1489:T13.00 , 1489:T01.00 , 1489:T02.00 , 1489:T03.00 , 1489:T11.00 , 1489:T10.00 , 1489:E24.03
Resolució d'exercicis de forma individual amb o	30	1,2	1489:E05.14 , 1489:E24.03 , 1489:T01.00 ,

sense ordinador			1489:T03.00 , 1489:T10.00 , 1489:T13.00 , 1489:T11.00 , 1489:T04.00 , 1489:T02.00 , 1489:E15.01
Treball en grup	15	0,6	1489:E05.14 , 1489:T02.00 , 1489:T04.00 , 1489:T11.00 , 1489:T10.00 , 1489:T03.00 , 1489:T01.00 , 1489:E15.01 , 1489:E24.03

Avaluació

L'avaluació de les competències d'aquesta assignatura és continuada i es fa ús de la carpeta d'aprenentatge per a recollir les evidències de l'aprenentatge de l'alumnat.

Al final de curs cada alumne entregarà al professor la seva carpeta en **format digital** (cd/dvd) al professor.

L'índex de la carpeta d'aprenentatge o de l'estudiant serà el següent:

Carta de presentació de l'alumne

Resum de l'alumne sobre els seus coneixements 'a priori' del temari de l'assignatura i què espera aprendre a aquesta assignatura

Índex definitiu de la carpeta elaborat per l'alumne

La carpeta tindrà un part de contingut fix i proposat pel professor que no podrà ésser mai menor del 80% del total de continguts. L'alumne podrà afegir, si vol, una part de contingut variable que en cap cas serà superior al 20% del contingut total.

Evidències d'aprenentatge

Resolució de d'exercicis (25%)

Al llarg del curs l'alumne anirà fent una sèrie d'exercicis que anirà resolent ja sigui manualment o amb l'ajuda de l'ordinador. Part dels exercicis els avaluarà el professor o un altre alumne fent servir una rúbrica.

Lectures o estudi de casos (15%)

L'alumne haurà de resumir, comentar o desenvolupar l'estudi d'un o més casos, proposats per l'alumne o pel professor, generalment en base a un article científic rellevant. les lectures poden ser triades pels alumnes si així es pacta prèviament amb el professor.

Treball en grup (25%)

Treball de simulació assignat a grups reduïts d' alumnes on s'estudiarà un model triat pel grup a partir de simulacions amb el programari adient de lliure distribució. Posteriorment el grup confeccionarà un guió resum del treball on hi ha de constar els objectius i la descripció del model, la descripció dels anàlisis/simulacions fetes i les conclusions assolides. També inclourà una descripció curta de la part contribució cada membre del grup al resultat final.

Test de progrés (25%)

L'alumne farà dues proves curtes sobre temes concrets al llarg del curs per veure el seu progrés

Reflexió sobre l'aprenentatge

Resum del procés d'aprenentatge . Quadern de bitàcola (5%)

Resum raonat del procés d'aprenentatge desglossat per evidències, indicant a cada evidència les possibles dificultats o errors comesos i la forma com s'han esmenat (text d'extensió curta).

Auto avaluació i co-avaluació

Cada estudiant farà una avaluació del seu aprenentatge i de la dels seus companys del grup de pràctiques basada en una rúbrica. El professor les podrà tenir en compte a l'hora de posar la nota final.

Calaix de sastre (5%)

Contindrà aquelles evidències addicionals que l'alumne consideri que també han contribuït significativament al seu aprenentatge de l'assignatura.

Pràctiques amb l'ordinador

L'alumne presentarà dins la seva carpeta d'aprenentatge com a evidències els fitxers dels exercicis amb l'ordinador que hagi fet. Aquests inclouràn els portats a terme a l'assignatura de laboratori integrat juntament amb el corresponent document de síntesi. Es considera necessari superar amb èxit la part de Biologia de Sistemes de l'assignatura de laboratori integrat tot i que formalment la nota d'aquella assignatura és independent de la d'aquesta.

Alternativament

Prova de síntesi o validació (100%):

Opcionalment, si l'alumne no progressa adequadament o si repeteix l'assignatura, podrà optar a fer una prova de síntesi dels coneixements adquirits on entrarà tota la matèria.

Activitats d'avaluació

Activitat	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Calaix de sastre	5%	0	0	1489:E05.14 , 1489:E15.01 , 1489:T01.00 , 1489:T02.00 , 1489:E24.03 , 1489:T03.00 , 1489:T10.00 , 1489:T13.00 , 1489:T11.00 , 1489:T04.00
Lectures o estudi de casos	15%	0	0	1489:E05.14 , 1489:T01.00 , 1489:T02.00 , 1489:T10.00
Prova de síntesi o validació (només per recuperació)	100%	4	0,16	1489:E05.14 , 1489:E24.03 , 1489:T03.00 , 1489:T02.00 , 1489:T01.00 , 1489:E15.01 , 1489:T04.00 , 1489:T11.00 , 1489:T10.00
Reflexió sobre l'aprenentatge	5%	0	0	1489:T01.00 , 1489:T10.00
Resolució d'exercicis proposats pel professor	25%	0	0	1489:E05.14 , 1489:T13.00 , 1489:T11.00 , 1489:T02.00 , 1489:T04.00 , 1489:T10.00
Tests de progrés	25%	2	0,08	1489:E05.14 , 1489:E24.03 , 1489:T10.00 , 1489:T01.00
Treball en grup	25%	0	0	1489:E05.14 , 1489:T02.00 , 1489:T04.00 , 1489:T11.00 , 1489:T13.00 , 1489:T10.00 , 1489:T03.00 , 1489:T01.00 , 1489:E15.01 , 1489:E24.03

Bibliografia

Bibliografia Bàsica

Alon, U. An Introduction to Systems Biology. Design principles of biological circuits. Boca raton: Chapman & Hall/CRC, 2007.

Klipp, E., R. Herwig, A. Kowald, C. Wierling, i H. Lehrach. Systems Biology in Practice. Concepts implementation and application. Weinheim: Wiley-VCH, 2005.

Klipp, E., W. Liebermeister, C. Wierling, A. Kowald, H. Lehrach, i Herwig R. Systems Biology. A textbook. Weinheim: Wiley-VCH, 2009.

Bibliografia complementaria

Alberghina, L., i H.V. Westerhoff, . Systems Biology: Definitions and perspectives. Berlin: Springer-Verlag, 2005.

Helms, V. Principles of Computational Cell Biology. From protein complexes to cellular networks. Weinheim: Wiley-VCH, 2008.

Konopka, A.K. Systems Biology. Principles, methods and concepts. Boca raton: CRC Press, 2007.

Kriete, A., i R. Eils, . Computational Systems Biology. Burlington: Elsevier Academic Press, 2006.

Palsson, B.O. Systems Biology. Properties of reconstructed networks. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Palsson, B.O. Systems Biology. Simulation of dynamic network states. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Szallasi, Z., V. Periwal, i J. Stelling, . System Modeling in Cellular Biology: From Concepts to Nuts and Bolts. The MIT Press, 2006.